

European Trade Union Confederation

ZSSS je članica EKS od leta 1999

Zveza Svobodnih Sindikatov Slovenije
Območna organizacija Podravja
2000 Maribor, Neratova ulica 4

telefon: (02) 234 83 02
telefaks: (02) 234 83 13
e-mail: tajnistvo@sindikatzsss-podravja.si
Spletna stran: www.sindikatzsss-podravja.si

TRR: SI56 0451 5000 0473 771
matična številka: 5923140
davčna številka: 30636736

Gregor Cerar, univ.dipl.prav.

Sekretar OO ZSSS Podravja

Delavca zanima, koliko očetovskega dopusta mu pripada ob rojstvu otroka in kdaj ga lahko izkoristi

ZDR določa v 191. člen starševski dopust in sicer, da je delodajalec dolžan zagotavljati pravico do odsotnosti z dela ali krajšega delovnega časa delavcu zaradi izrabe starševskega dopusta, določenega z zakonom. Delavec je dolžan delodajalca obvestiti o začetku in načinu izrabe pravic v roku 30 dni pred začetkom izrabe pravic, razen če zakon, ki ureja starševski dopust, ne določa drugače.

Zagotovljena je torej delavcem pravica do odsotnosti z dela iz naslova starševstva in napotuje na določbe Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP). ZSDP ne opredeljuje le pravic iz naslova starševstva, temveč tudi določa, da imata starša pravico in dolžnost, da enakopravno izpolnjujeta starševske in poklicne obveznosti. Navedeni zakon torej ureja :

- pravico do starševskega dopusta,
- pravico do starševskega nadomestila,
- pravico do krajšega delovnega časa zaradi starševstva in
- postopke za uveljavljanje navedenih pravic.

Starševski dopust je v zakonu naveden kot splošni pojem, ki obsega različne vrste dopusta, ki ga lahko koristijo različne osebe, v različni dolžini in na različne načine. Starševski dopust obsega :

- porodniški dopust, ki pripada materi. Traja 105 koledarskih dni, izrabi ga pa lahko delavka v obliki polne odsotnosti z dela, brez prekinitev, ob rojstvu otroka (nastopi ga lahko najkasneje 28 dni in največ 42 dni pred predvidenim datumom poroda). Zakon dopušča možnost, da lahko v izjemnih primerih (smrt matere, mati zapusti otroka ipd.) lahko to pravico izrabi tudi oče;
- očetovski dopust, ki pripada očetu v trajanju 90 koledarskih dni, pravice ne more prenesti, obvezno pa mora izrabiti 15 dni v času porodniškega dopusta matere v obliki polne odsotnosti z dela in ima v tem času pravico do nadomestila. Preostalih 75 dni pa lahko oče izrabi do dopolnjenega 8. leta starosti otroka v polni odsotnosti z dela, ali v strnjem nizu ali

po dnevih (v tem primeru se število dni zmanjša na 70 % pripadajočih koledarskih dni). Za teh 75 dni očetu nadomestilo ne pripada, ima pa pravico, da mu država plačuje prispevke za socialno varnost od minimalne plače;

- dopust za nego in varstvo otroka, ki pripada obema staršema. Izrabi ga lahko samo eden izmed staršev, izjemoma lahko tudi oba hkrati. Starši lahko to pravico izrabijo tudi izmenoma, o tem pa se oba od staršev pisno dogovorita in predložita dogovor centru za socialno delo. Ta dopust traja 260 koledarskih dni, v določenih primerih (nedonošenček, dvojčki ipd.) pa se lahko tudi podaljša. Izraba je možna takoj po izteku porodniškega dopusta v polni odsotnosti z dela ali v obliki delne odsotnosti v strnjenem nizu. Do največ 75 dni se lahko prenese (preneseni dopust) in izrabi najkasneje do 8. leta otrokove starosti, v strnjenem nizu, lahko pa tudi po delih, vendar se v tem primeru kot pri očetovskem dopustu število dni zmanjša na 70 % pripadajočih koledarskih dni;
- posvojiteljski dopust za otroka od 1. do 4. leta starosti, ki traja 150 dni, za otroka od 4. do 10. leta starosti pa traja 120 dni.

Delodajalec je torej dolžan zagotoviti delavcem in delavkam odsotnost z dela zaradi izrabe starševskega dopusta, kar določa prvi odstavek tega člena. Ta pravica je določena tudi v 15. členu ZSDP. Zaradi potrebe delodajalca, da zagotovi nemoten delovni proces, ga mora delavec obvestiti o začetku in načinu izrabe starševskega dopusta najpozneje 30 dni pred nastopom dopusta, razen če zakon, ki ureja starševski dopust, ne določa drugače. Posebni roki po ZSDP so določeni v primerih:

Oba od staršev pa imata tudi pravico do dela s krajšim delovnim časom. Eden izmed staršev ima pravico delati krajši delovni čas, ko neguje in varuje otroka do tretjega leta starosti. Prav tako ima eden od staršev, ki neguje in varuje otroka s hudo motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka, na podlagi mnenja zdravniške komisije pravico delati krajši delovni čas. Delavec mora opravljati svoje delo najmanj s polovično tedensko obveznostjo. Delodajalec delavcu v tem primeru zagotavlja plačilo po dejanski delovni obveznosti, država pa delavcu zagotavlja do polne obveznosti plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače.

Zakon v 192. členu določa, da ima delavec, ki izrablja starševski dopust, pravico do nadomestila plače v skladu s predpisi, ki urejajo starševski dopust. ZSDP ureja osnovo in način izračunavanja višine nadomestila, omejuje višino navzgor in navzdol, določa najnižjo in najvišjo osnovo nadomestila itd.

Nadomestilo v času starševskega dopusta kot ga ureja ZSDP obega :

- porodniško nadomestilo,

- očetovsko nadomestilo,
- nadomestilo za nego in varstvo otroka, ter
- posvojiteljsko nadomestilo.

Pravico do izplačevanja nadomestila imajo torej delavci, ki imajo pravico do starševskega dopusta in so bili zavarovani pred dnevom nastopa posamezne vrste starševskega dopusta. Pravica do starševskega nadomestila pa pripada tudi osebam, ki nimajo pravice do starševskega dopusta, če so bile zavarovane najmanj 12 mesecev v zadnjih treh letih pred nastopom posamezne vrste starševskega dopusta.

Gregor Cerar, univ.dipl.prav.